

DE BOUWKUNDIG AMBTENAAR

OFFICIEEL ORGAAN VAN DE VEREENIGING VAN BOUWKUNDIGEN

Verschijnt den 1sten en den 16den der maand

Redactie: Heveaweg 24, Meester-Cornelis

ADRESSEN.

Voorzitter: W. H. Th. Marcus, Heveaweg 24 Meester-Cornelis, tot wien men zich te wenden heeft voor persoonlijke belangen en voor vereenigingsaangelegenheden en die tevens de redactie der *B. A.* voert.

Secretaris-Penningmeester: J. C. de Keyzer, Prins Hendrikstraat 7 Bandoeng, Postkantoor Riouw-

straat. Tevens *Administrateur I. B. T.* voor:

- Aanmelding als lid V. v. B.
- „ „ „ abonné *I. B. T.*
- Adresverandering en contributie.
- Vereenigingsaangelegenheden.
- Opgaven van advertenties.

Tevens adres voor bestellingen van oude nrs. *I. B. T.* en Bibliotheeknummers.

ARCHITECTS-EXAMEN.

Op 12 Juni j.l. was het Architectsexamen te Bandoeng afgeloopen; helaas, met niet al te best resultaat. De verschillende vraagstukken zullen t.g.t. geplaatst worden in *I.B.T.* en *Locale Techniek*.

Geslaagd waren, van de 14 kandidaten:

1. E. Emor, 2 A. van der Werff en 3. Th. A. Deighton, voor *Civiel Architect*. Voorts:

1. Endoeng Soenarjo, voor *Bouwkundig Architect*. Voor het tweede gedeelte:

1. Bing Hwa Khoe en 2. R. Iskandar.

Vermelding verdient dat gedurende het examen 2 kandidaten zich hebben teruggetrokken.

Aan de geslaagden onze hartelijke gelukwensen. Zij, die minder gelukkig zijn geweest, moeten vooral den moed niet opgeven. Meestal is het ongunstige resultaat te wijten aan zenuw-overspanning, wat enorm te bejammeren is. Ik zou daarom dan ook willen aanraden om vóór en gedurende het examen een bekwaam — liefst een specialist — arts te raadplegen. En dan: het „blokken”, het zich „overwerken” de laatste dagen vóór het examen acht ik beslist nadeelig. Men moet minstens 2 weken voor het examen totale rust nemen en geen studieboek gedurende dien tijd ter hand nemen.

W. M.

PERSPECTIEVEN.

Hieronder hebben wij een artikel, overgenomen uit het „Bataviaasch Nieuwsblad”, en de rede van den Landvoogd, bij de opening van den Volksraad, geplaatst. In een volgend nummer kom ik er op terug. Thans reeds zou ik de aandacht willen vragen voor die gedeelten van de Landvoogdelijke rede, welke betreffen het bevorderen van het bedrijfsleven. Hoe sober wordt er gewerkt om het economische peil te verhoogen; hoe weinig wordt er gedurfd.

W. M.

DE OPENING VAN DEN VOLKSRAAD.

Rede van den Landvoogd.

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren Leden van den Volksraad.

Wanneer ik thans wederom overga tot de opening van de hoofdzitting van Uw College, dan geef ik mij rekenschap van het feit, dat ik daarmede inluid het laatste jaar van den Volksraad, met wien ik mijn ambtsperiode heb aangevangen. Al ligt nog een jaar van arbeid vóór ons, toch kan ik bij deze laatste gelegenheid om in Uw midden het woord te voeren de verleiding niet weerstaan een oogenblik terug te zien op onze bijkans 3 jarige samenwerking onder zulke buitengewoon moeilijke omstandigheden.

Er zijn er, die de verhouding tusschen Regeering en Volksraad wel slecht genoemd hebben. In theorie is dat uiteraard niet mogelijk, aangezien de verhouding door de wet is geregeld, waarin wederzijdsche rechten en plichten zijn vastgelegd. In de practijk treedt evenwel het persoonlijk element meer naar voren en heeft men rekening te houden met politieke groepeerings en doelstelling, en dan komt er ruimte voor meer of minder aangename verhoudingen.

Wat mij betreft, ik heb altijd getracht zakelijk, sober en oprecht te zijn; ik heb wel eens moties naast mij neer gelegd en ook de conflictenregeling wel toegepast, misschien meer dan men gewoon was, maar ik heb dat nooit lichtvaardig gedaan of uit onderschatting van den invloed, die den Volksraad van rechtswege op den gang van zaken toekomt.

De omstandigheden echter, welke gedurende de laatste jaren gegolden hebben, zijn sterker geweest dan Uw of mijn wensch naar voortdurende eensgezindheid en harmonie. Zij hebben in feite Regeering en Volksraad dikwijls tegenover elkander geplaatst.

Uw zittingsperiode, M. H., ligt als het ware beklemd tusschen twee inkomsten-cijfers; rond f 500 miljoen bij het begin, rond f 250 miljoen bij het eind.

Wat het zeggen wil om een maatschappij, die in jaren van voorspoed zich aangepast had aan een inkomen van het eerst genoemd bedrag terug te dringen tot het huidig niveau, daarvan hebt ge de bittere ervaring opgedaan en zult ge tot den dag van Uw aftreden de moeilijkheden en ellende blijven ondervinden.

Van U werd en wordt nog steeds gevraagd mede te werken aan maatregelen, die op allerlei wijze de belangen aantasten van hen, voor de verdediging van wier belangen gij juist zijt aangewezen.

Hooge eischen aan Uw werkkraft en geduld moesten in verband met de soms snel wisselende omstandigheden worden gesteld.

De Regeering was inderdaad soms veeleischend, maar kon niet anders; Zij moest U soms vragen wat Haarzelf tegen de borst stuitte, maar Haar was geen keuze gelaten.

Als men de zaak in dit licht beziet heeft het geen zin bijzondere aandacht te schenken aan hetgeen ons wel eens verdeeld heeft gehouden, en is er meer grond om te letten op hetgeen wij in gemeenschappelijk streven bereikt hebben. Laat de feiten uitspraak doen over onze samenwerking, en dan mogen wij getuigen, dat veel is bereikt, ook al is het evenwicht in de landshuishouding nog niet hersteld.

Uw eerste begrooting, die voor 1932, stelde de zuivere gewone landsuitgaven op een bedrag van f 494 miljoen.

Het is U bekend hoe, in volstreckte onzekerheid

waarheen de depressie ons zou voeren, aanvankelijk een f 400 mill. basis als naastliggend doel werd aangenomen. In „de beschouwingen der Begrootingscommissie over de begrooting voor 1934” werd als volgende stap aangegeven het bereiken van een uitgaventotaal, waarbij de aflossing zou opwegen tegen te maken nieuwe schuld, zulks bij een reeds door Minister De Graaff als waarschijnlijk aangegeven inkomstenniveau van slechts f 300 miljoen. Aan het eind van de vorige hoofdzitting werd Uw College nog medegedeeld, dat omtrent deze figuur met de sinds opgetreden nieuwe Regeering in Nederland overeenstemming was verkregen. Dat wilde zeggen een uitgavenniveau voor 1935 van niet meer dan f 342 miljoen, hetwelk daarna zou moeten worden teruggedrongen tot f 300 miljoen.

Aan den eersten eisch is blijkens de voorliggende begrooting ruim voldaan. Wel is dit resultaat voor een bedrag van f 19 miljoen verkregen door conversie van de Indische dollarleeningen, maar ook dan nog valt te wijzen op een reële bezuiniging op de landshuishouding van f 33 miljoen, doordat de begrooting voor 1934, na correctie te stellen op f 385 miljoen, is teruggebracht tot het thans voorgesteld bedrag van f 333 miljoen.

Ik wil U het karakter en de hoogst ernstige consequenties van de reeds doorgevoerde versobering van de organisatie der Overheid aan één voorbeeld toelichten, en wel aan de hand van de vermindering van het corps landsdienaren. Werden in de periode 1925/1930 gemiddeld 1500 pensioenen per jaar toegekend, het jaar 1931 gaf een stijging te zien tot 2300, terwijl in 1932 en 1933 tezamen 8600 pensioneringen plaats vonden. Het aantal op wachtgeld gestelden nam toe van 275 op 1 Januari 1931 tot ongeveer 3700 op 1 Januari jl. Eene vermindering van personeel in vasten burgerlijken dienst met rond 14.500 man, waarbij dan nog dienen te worden gevoegd duizenden ontslagen tijdelijke en losse krachten, geeft wel een duidelijk beeld van de ingrijpende wijze waarop de versobering van de Landshuishouding is doorgevoerd.

Er bestaat voorts goede hoop, dat ook aan den tweeden eisch, het bereiken van een f 300 miljoen uitgaven-niveau, in de toekomst zal kunnen worden voldaan. Met voldoening toch kan erop worden gewezen dat door den steun der moederlandsche Regeering het mogelijk is gebleken de kosten, welke door de Indische dollarleeningen op het budget drukken, door en conversie in een Rijksgarantie afgesloten 4% annuïteiten leening zeer aanmerkelijk te verlichten.

Een verdere ontlasting kan worden verkregen, wanneer eerlang tot verdere conversie in schuld van lager rente-type op annuïteitenbasis wordt overgegaan ten aanzien van de 4½% en 5% rentedragende

Indische guldenleeningen. Op 4% basis berekend zou daardoor een verdere budgetontlasting van 19 m/m kunnen worden verkregen, welke nog met 6 m/m kan worden opgevoerd naarmate de aangegane leeningen convertabel worden.

Vervolgens heeft de Minister van Koloniën in de Staten-Generaal in uitzicht gesteld dat een gedeelte van de defensiekosten door de Moederlandsche begrooting zal worden overgenomen, waarbij voorschands om de gedachten te bepalen een bedrag van f 10 m/m is genoemd. Ten slotte zal tot bereiking van het gestelde doel medewerken een andere wijze van financiering der pensioenen. Reeds moest tot stopzetting der meeste uitkeeringen aan de fondsen ten laste van de Landsbegrooting worden overgegaan; thans ligt een wijze van financiering in het voornemen, welke voor de budgetcijfers eene verbetering van f 8 à 10 m/m zal geven.

M. M. H. H. Ondanks ingrijpende versoberingen en de conversiebaton moest toch de begrooting voor 1935 nog worden afgesloten met een tekort van 75 m/m; d.w.z. een tekort van f 87 m/m op den gewonen dienst, waarvan af een bate van f 12 m/m op den buitengewonen dienst. Dit is een gevolg van de verdere inzinking van het middelenniveau, welke door de tot stand gebrachte maatregelen op belastinggebied slechts gedeeltelijk kon worden opgevangen. In totaal moeten de middelen ongeveer 50 m/m lager worden geraamd dan verleden jaar. Gedeeltelijk is dit toe te schrijven aan het verwerken in de begrotingscijfers van de derving van inkomsten ter zake van de buitengewone ontheffingen der landrente, hetwelk ten vorigen jare niet heeft plaats gehad.

Dit geeft een verschil van 13 miljoen in de ramingscijfers. Het verdere verschil van 37 m/m vindt in hoofdzaak zijn oorsprong in het tegenvallen van de opbrengst der inkomstenbelasting en de crisisheffing; deze verminderde van 55 m/m in 1932 tot 38 m/m in 1933; deze middelen moesten ook thans weer lager worden geraamd dan voor 1934.

Voorts viel de geraamde opbrengst tegen van de tabaksaccijns, hetgeen voortspruit uit de groote prijsverlaging welke in de sigaretten- en strootjesindustrie heeft plaats gehad. Ten slotte ondervinden de douaneontvangsten eveneens den terugslag van de lagere prijzen der ingevoerde producten.

Tegenover deze aanzienlijke tegenvallers kan alleen gewezen worden op eenige verbetering in de geraamde uitkomsten der bedrijven. Een uitzondering moet worden gemaakt voor het Pandhuisbedrijf waarvan de uitkomsten aanmerkelijk lager moesten worden gesteld, zoodat het voordeelig saldo dat deze dienst placht op te leveren nagenoeg is verdwenen.

Ook de inkomsten van het spoorwegbedrijf en van den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst moesten aan-

merkelijk lager worden geraamd en wel ± 6 m/m voor de S. S. en ± 2.5 m/m voor de P. T. T.

Nieuwe heffingen liggen niet in het voornemen, behoudens de reeds ten vorigen jare aangekondigde loonbelasting, welke in de plaats zal komen van de door loontrekkenden verschuldigde inkomstenbelasting en daarmee voorzooveel noodig zal worden verrekend.

Wel zullen Uw College worden aangeboden veranderingen in het belastingtarief, o.a. voortvloeiend uit insmelting van de Crisisheffing in de inkomstenbelasting en wijziging van het standpunt t.a.v. den zg. kleinen aanslag. Een omzetting van het invoerrecht op sigarettenpapier in een verhooging van de accijns op sigaretten is bij de Regeering in overweging.

Laat ik thans, M.M.H.H. aan de hand van deze door U in behandeling te nemen begrooting voor 1935, de vooruitzichten in financieel opzicht kort mogen samenvatten. Een koele en onverbloemde analyse, welke ik als noodzakelijk vooropstel, doet ons eenerzijds zien dat wij op grond van de harde werkelijkheid voorshands niet mogen rekenen op een inkomstenniveau van meer dan f 250 miljoen. Aan den anderen kant zien wij dat hoofdzakelijk door vasthouden aan eenmaal aanvaarde methoden eene uitgavenbeperking mogelijk blijkt, welke tot voor kort welhaast onbereikbaar moest schijnen.

Het is beter thans niet te verwijlen bij wat dit alles heeft gekost; de inspanning en zorg, de teleurstelling en het leed, de offers en de ontberingen. Wij moeten immers nog verder; wij zien toch dat het inzakken der middelen den bodem heeft ingeslagen aan de verwachting dat op een basis van f 300 m/m een zeker evenwicht zou kunnen worden bereikt. En naar dat evenwicht moet het heen. Om het te bereiken zal verdere samenwerking, voortgezette inspanning en hernieuwde berusting noodig zijn.

Het zal hard en moeilijk zijn, maar toch de lucht klaart. Thans ligt aan de begrooting wederom een zekere mate van waarschijnlijkheid ten grondslag, die wij ettelijke jaren gemist hebben.

Ik prijs mij gelukkig dat ik bij den zeker nog niet rooskleurigen aanblik van het economisch verschiep beginnen kan met Uwe aandacht te vestigen op een ander, dat in de gegeven omstandigheden als hoopgevend mag worden beschouwd.

Meer en meer begint zich af te teekenen een zekere consolidatie van de economische verhoudingen, waardoor het mogelijk wordt zich te bezinnen op middelen om de gemeenschap voor verdere materiele instorting te behoeden en zooveel mogelijk uit haar verval op te heffen.

Bij deze orientatie is nog geen dadelijk optimisme gewettigd ten aanzien van de voornaamste bron onzer welvaart, te weten de regelmatige afzet van onze

stapelproducten. Nog steeds blijven alom in stand tal van belemmeringen tegen den invoer van de Indische exportproducten, en nog steeds voegen zich nieuwe bij de bestaande. Niettemin behoeven wij niet meer deze feiten alleen met gelatenheid te aanvaarden, maar biedt de betrekkelijke bestendigheid der verhoudingen de gelegenheid nieuwe wegen te zoeken.

In de allereerste plaats kan worden geconstateerd, dat de economische samenwerking met Nederland in den laatsten tijd betere resultaten geeft. Met behulp van het moederland kon o.m. reeds de prijs van mais op een hooger en loonend niveau worden gebracht.

Een dergelijke steun werd verschaft ten aanzien van rijst. Ook werd aan deze gewesten een ruim contingent veekoeken toegemeten, terwijl nog een aantal middelen tot bevordering van den afzet van industrie-producten in overweging zijn.

In de tweede plaats komen de economische verhoudingen met het buitenland allengs in een minder onzeker licht te staan. Dank zij een onmisbare aanvulling van onze economische verdedigingsmiddelen, konden tal van maatregelen worden getroffen zoo wel tot bescherming van ons eigen bestaand en zich ontwikkelend productie apparaat, als tot onderhoud en steun van onzen export.

Van de getroffen maatregelen der eerste categorie noem ik allereerst die welke betrekking hebben op de landbouwvoortbrenging. Ten einde te voorkomen dat de sterke prijsval op de buitenlandsche rijstmarkten de eigen productie van padi zou ontwrichten, hetgeen de inheemsche bevolking van Java en van eenige deelen der Buitengewesten groote en noodlottige schade berokkend zou hebben, werd de invoer van buitenlandsche rijst geleidelijk beperkt. De resultaten zijn vooral in het laatste semester duidelijk merkbaar geweest in een stabiel, van het buitenlandsch niveau onafhankelijk prijspeil. Ten behoeve van de kedeleecultuur, die zich op Java in toeneemende belangstelling verheugt, werd een overeenkomstige maatregel genomen.

In internationale samenwerking kwam de thee-restrictie tot stand, welker goede werking zich uitte in een bevredigende stijging van de prijzen. Voortvarend wordt er op toegezien, dat hierbij ook de belangen der kleine producenten tot hun recht komen, terwijl, waar noodig, te dien einde maatregelen worden getroffen.

Eveneens werd restrictie toegepast t.a.v. de kina-cultuur. De bijzondere positie, welke Nederlandsch-Indië in dezen inneemt, gaf gelegenheid deze beperking geheel zonder medewerking van andere landen door te voeren.

Tenslotte kan op dit gebied de zeer onlangs, na langdurige en moeilijke voorbereiding tot stand gekomen, rubberrestrictie genoemd worden. Het tot

stand komen van dezen laatsten maatregel acht ik van zeer groot belang voor de geheele economische structuur van deze gewesten. Aan de doorvoering er van zullen groote moeilijkheden verbonden zijn, vooral in verband met de zeer groote productie-vermeerdering in de allerlaatste maanden, waardoor de geheele rubbersituatie h.t.l. een beeld is gaan vertoonen, dat niet meer reëel is en zonder restrictie volstrekt onbestaanbaar zou zijn. Mijn oprechte wensch is, dat men het goede in de regeling zal willen erkennen, en dat men niet alleen oog zal hebben voor het fictieve betere, hetwelk men zich in zijn verbeelding wellicht ziet ontgaan.

Maar ook ten behoeve van de bestaande en zich gelukkig ontwikkelende nijverheid worden maatregelen tot stand gebracht. Ik herinner U aan de contingentteeringsmaatregelen tot steun van de cementindustrie en van de gedurende de laatste jaren opgerichte bierbrouwerijen. Bij de weefnijverheid bleek het noodig aan deze belangrijke taak van economische werkzaamheden bestaanskansen te verzekeren door contingentteering van den import van bontgeweven stoffen en sarongs.

Ook heeft zich reeds de wenschelijkheid doen gevoelen om den invoer ook in dien zin te regelen, dat deze gebonden wordt aan een stelsel van licenties teneinde aldus het bestaande en aan zijn doel beantwoordende distributieapparaat te beschermen.

De Regeering gaat bij al deze maatregelen zeer omzichtig te werk. Op zichzelf al zijn wij er op uit zelf bescherming tot een minimum te beperken, omdat aan buitenlandsch kapitaal en buitenlandsche energie altijd gaarne een passende plaats in ons bedrijfsleven is en wordt gelaten. Maar bovendien is in deze tijden van verlaagden levensstandaard en algemeene versobering goede en goedkope import uiteraard welkom. Iedere beperking daarvan nu heeft, zoo al geen prijsopdrijving het gevolg is, dan toch de tendenz steeds verdergaande prijsverlaging tegen te gaan. Hierin mag men echter, zelfs in de tegenwoordige omstandigheden, geen nadeel zien, omdat de maatregelen ten doel hebben landbouw en nijverheid in stand te houden, dus werkgelegenheid te handhaven en daardoor koopkracht te onderhouden. Gaat deze geheel ontbreken, dan zijn zelfs de goedkoopste goederen nog te duur en buiten bereik van hen, die ze noodig hebben.

Het stelsel der contingentteeringen biedt ook de gelegenheid om den export te steunen door ruilobjecten in het leven te roepen, in dien zin dat een bepaalde invoer wordt toegestaan aan het land, dat zich daartegenover verbindt om goederen van ons af te nemen. Dit is vooral van belang in verband met onderhandelingen met het buitenland als tegenwoordig gevoerd worden.

Reeds kan gewezen worden op resultaten, welke

voor onzen export bereikt zijn ten aanzien van Duitschland, Spanje, Frankrijk, Czecho Slowakije en op hetgeen te dezer zake nog in het vooruitzicht ligt m.b.t. andere Europeesche mogendheden. Van bijzonder belang is de regeling van onze economische verhouding tot Japan, waarover thans besprekingen hier ter stede gaande zijn met de vertegenwoordigers van dit keizerrijk. Er is goede grond om aan te nemen, dat deze besprekingen zullen worden gevoerd in de traditioneele sfeer van nauwe vriendschap, welke sedert driehonderd jaren de relaties der beide landen heeft gekenmerkt, en dat zij, bij een besef aan beide zijden van de waarde dier gevoelens, zullen leiden tot een voor beide partijen niet alleen aannemelijk, doch ook bevredigend resultaat.

Ik maakte nog geene afzonderlijke melding van de suikersituatie. Deze blijft in hooge mate zorgwekkend; meer en meer wint de overtuiging veld dat een gedeelte van het productie-apparaat blijvend buiten werking zal moeten worden gesteld.

De resultaten van de internationale tinovereenkomst bleven gunstig. Verlenging tot ultimo 1936 kwam tot stand. Als resultaat kan worden vermeld dat de inkomsten uit het tinmiddel de ramingen belangrijk overtroffen.

Ligt bij de genoemde maatregelen het accent op onze verhoudingen met het buitenland, ook op ander terrein is de Regeering werkzaam gebleven.

Zoo werd met medewerking van den Volksraad in de hoofdzitting van het vorige jaar een werkplan opgesteld tot de ontwikkeling, voor zoover de middeelen dit toelaten, van bestaande economische mogelijkheden. Dit plan vond een begin van uitvoering en bewoog zich op zeer uiteenlopende gebieden van economische werkzaamheid.

Ik herinner U hier slechts aan enkele punten.

In de eerste plaats zijn fondsen uitgetrokken voor verbetering en uitbreiding van de activiteit in den landbouw. Naast de intensivering van de rijstselectie, welke in een aantal ressorten op Java is aangevangen, en in de tweede helft van dit jaar zal worden uitgebreid tot de Buitengewesten, is de bevordering van de exploitatie van nieuwe cultuur- en handelsgewassen ter hand genomen.

Teneinde bij de maatregelen tot bevordering van de zeevisscherij nut te kunnen trekken van andere diensten, is de taak van de onderafdeeling Zeevisscherij in hoofdzaak overgedragen aan een Instituut voor de Zeevisscherij, dat den vorm heeft gekregen van een stichting.

Van de door den Dienst der Landbouwvoorlichting aangezette proefnemingen, verdienen speciale vermelding die ter verbetering van de kruidnagelcultuur.

Ook de boschbelangen hebben de bijzondere aandacht gehad welke vooral gericht was zoowel op

reboisatie als op boschverkenning ten behoeve van de exploitatie van de groote waardevolle houtreserves in de Buitengewesten.

Van belang is voorts het ingezette onderzoek naar de bestemming der vrije domeingronden, waarmede eenerzijds bevordering van de grondontginningen der bevolking en anderzijds bescherming van hydrologische belangen beoogd wordt.

De bevordering van de nijverheid is evenzeer in verschillende richtingen voortgeschreden. Ik noem hiervan de inrichting van een nieuw consultatiebureau te Semarang, de oprichting van filialen van de textielinrichting te Semarang, Padang en Menado, in het algemeen de voorlichting en ondersteuning van de meer en meer tot ontwikkeling komende kleine en middelgroote weefbedrijven en het ter hand nemen van het onderzoek naar de verbetering van de hier te lande gewonnen harsen en gommen en hun afzet.

In dit verband dienen stellig ook te worden vermeld de verwachtingen omtrent de vestiging htl. van groote bedrijven. Voor zooveel doenlijk zal de Regeering gaarne Hare medewerking in deze verleen door het toestaan van faciliteiten.

Eindelijk valt nog te melden een wijziging in de olie politiek, waarbij de temporisatie-clausule werd verlaten, zoodat uitgifte van nieuwe terreinen weder is te voorzien. Niet de prioriteit der aanvragen, doch waarborgen voor economische exploitatie zullen daarbij richtsnoer zijn. Op zichzelf staat het belangrijke Nieuw-Guinea contract, dat onlangs door U werd behandeld.

De slotsom, waartoe de vermelding van deze feiten voert, kan geen andere zijn dan dat gebruik is gemaakt van de meer stabiele omstandigheden om tegemoet te treden aan de economische instorting van de laatste jaren.

Voorshands is hiermede echter nog niet opgelost het sombere probleem der werkloosheid, in zijn treurigsten vorm ook van den gedwongen lediggang van het opkomend geslacht. Slechts door instandhouding van het economisch apparaat en door ontplooiing van de werkgelegenheid welke het verschaft, is het doenlijk dit kwaad tegen te gaan.

De plaatselijke steuncomité's doen, onder leiding van het Centraal Comité, alom voortreffelijk werk en brengen, zij het dikwerf met moeite, de voor het steunwerk noodige fondsen bijeen. Voor dezen waardevollen arbeid en voor de van zoovele zijden betoonde mildheid spreek ik gaarne wederom mijn waardeering uit. De bijdragen van ondernemerszijde, het Nivasfonds, de Algemeene Werkloosheidskas en andere fondsen dragen krachtig bij tot leniging van den nood, terwijl het Leger des Heils, de Amsterdamsche Maatschappij voor Jongemannen en de Centrale Katholieke Stichting voor huisvesting zor-

gen. De Indische Maatschappij voor Individueele Werkverschaffing heeft haren lang niet gemakkelijken arbeid krachtig aangevat.

De navolgende cijfers kunnen een beeld geven van hetgeen wordt verricht. In April 1933 werden 1768, in April 1934 2732 Europeanen door de plaatselijke comité's gesteund; voorts 1171 Inheemschen en 219 Chineezzen in April 1933 tegen resp. 2582 en 384 in April 1934. In de tehuizen van het Leger des Heils, A.M.V.J. en de Kath. Stichting waren opgenomen in April 1933 465 personen, in April 1934 591 personen.

Uit het Nivasfonds werden in April j.l. ondersteund 494 Europeanen en 6035 Javaansche oudgeemployeerden en in Mei j.l. 532 Europeanen en $\pm$ 6500 Javanen.

De I.M.I.W. onderhoudt op verschillende hoofdplaatsen in totaal 30 cursussen, waarop ruim 1000 jongelieden worden bekwaamd in technische vakken en in handelskennis. Als men de leerkrachten en het kantoorpersoneel mederekent, heeft deze organisatie kans gezien $\pm$ 175 Europeanen en $\pm$ 400 Inheemschen aan werk te helpen en ruim 1000 leerlingen aan den lediggang te onttrekken.

Waar noodig zijn deze organisaties, Centraal Comité en Indische Maatschappij, door de Regeering moreel en financieel gesteund en gaarne verklaar ik dat zij ook in het vervolg op dezen steun kunnen blijven rekenen.

Op één punt moet ik echter hierbij in het bijzondere de aandacht vestigen, met name dat voorzichtigheid moet worden betracht met de hier en daar merkbare neiging om tegen deze maatschappelijke kwaal een panacee te zien in kolonisatie. Dat de Reg. niet afwijzend tegenover kolonisatie staat, wordt gewezen door de gelukkig verloopende landverhuizing van Javanen naar Zuid-Sumatra, waaraan ik zelf in het afgelopen jaar een bezoek bracht. Kolonisatie van Europeanen in de Buitengewesten, voor zoover niet roekeloos en lichtvaardig ondernomen, kan evenzeer bij de Regeering op sympathie rekenen. Deze uitte zich reeds door toekenning van een aandeel in de loterijen aan een tweetal verenigingen, die zich het vormen van nederzettingen in Nieuw-Guinea ten doel stellen. Ook kan worden overwogen wegneming van beletselen, welke mochten blijken te bestaan ten gevolge van de agrarische bepalingen. Men mag verwachten, dat het eerstdaags tegemoet te zien rapport van de Commissie voor de bestudeering van de grondrechten in deze materie, en vooral ten aanzien van het vraagstuk van de grondrechten der niet-Inheemschen in het algemeen, waardevolle aanwijzingen zal geven voor eene basis waarop eene eindbeslissing ten aanzien van dit belangrijk probleem kan worden gegrond.

Het onderwijs moest, evenals alle andere objecten van Landszorg, in de afgelopen periode een ingrijpende bezuiniging ondergaan. De zuivere gewone Landsuitgaven voor onderwijs en eeredienst zijn op de thans ingediende begrooting geraamd op f 29.2 miljoen een bedrag, dat vrijwel overeenkomt met dat der uitgaven in 1919, nl. f 29.7 miljoen. Al is ten deze veel bereikt, men dient op voortdurende versoering bedacht te blijven ook met het oog op het natuurlijk accres. Deze belangrijke bezuiniging kon worden tot stand gebracht zonder dat het onderwijsapparaat in zijn opzet en wezen behoefde te worden aangetast. Bij een uitgavenpeil als dat van 1919, is het aantal scholen en leerlingen thans aanzienlijk grooter dan in dat jaar. Zoo telde het Inlandsch onderwijs eind 1919 nog geen 800.000 leerlingen, doch eind cursus 1932/'33 ruim 1.800.000 leerlingen; het Westersch lager onderwijs had eind 1919 78.000 leerlingen, eind vorige cursus 141.000 leerlingen. Het totale aantal leerlingen dat thans onze scholen bezoekt, is nog iets grooter dan in 1930, het jaar waarin de zuivere gewone onderwijsuitgaven nog f 56.2 miljoen beliepen. Voor deze uitkomst verdient de departementsleiding ongetwijfeld hulde, ook al heeft, tot leedwezen van de Regeering, de ingrijpende sanering en rationalisatie vele betrokkenen pijnlijk getroffen.

De daling van de ontvangsten van eerstvermelde bedrijven, alsook die der particuliere maatschappijen, worden behalve door de economische depressie, in toenemende mate ongunstig beïnvloed door de concurrentie met het motorverkeer, hetwelk in vele gevallen ook tot het aanleggen van steeds lagere tarieven noopte. In hoeverre de verkeerswetgeving in het belang van een betere coördinatie van het rail- en het motorverkeer wijziging zal moeten ondergaan, vormt een punt van onderzoek.

In tegenstelling tot het railverkeer blijft het luchtverkeer zich ook in figuurlijken zin in opgaande lijn bewegen. De schitterende organisatie van de met deze gewesten zoo nauw verbonden Koninklijke Luchtvaartmaatschappij zorgde ook dit jaar voor stipt mailverkeer, dat zijne voortzetting vindt in den onberispelijk geoutilleerden Indischen dienst der K.N.I.L.M. Een eclatante daad als de versnelde Kerstvlucht van de Pelikaan moge hier niet onvermeld blijven.

Op waterstaatsgebied wordt met inachtneming van de grenzen welke de toestand der financiën aanlegt, voortgegaan met den arbeid van groote werken, welke het tweeledig doel van welvaartsverhoging en werkverschaffing dienen. De voortgezette, eerlang in wetsvorm te belichamen overdracht van de waterstaatszorg aan de provincien en andere zelfstandige gemeenschappen op Java zal aan de strekking van dit streven geen afbreuk doen.

Bij de beide Militaire Departementen is uiteraard de bestudeering aanhangig van de vragen, welke het bekende rapport der Commissie-Idenburg aan de orde heeft gesteld. Het stadium waarin de behandeling van deze aangelegenheid verkeert, laat nog geene vruchtdragende openbare discussie toe. Het Departement van Oorlog werkt intusschen voort op den grondslag van de legerreorganisatie van 1933, welke vermindering van uitgaven ten doel heeft tegelijk met passende voorziening in de materiele uitrusting van de weermacht.

Het is mij een voorrecht te kunnen vermelden, dat de geest bij de Marine weder vertrouwen geeft, dat hetgeen in het verleden ligt als afgedaan kan worden beschouwd.

Het is ten slotte een verheugend feit, M. H., dat bij al de geschetste moeilijkheden en de groote inspanning welke gevorderd wordt om aan de omstandigheden het hoofd te bieden, gewezen kan worden op een politieke situatie, welke minder zorg baart dan in langen tijd het geval is geweest.

Kondigde ik verleden jaar in de openingsrede maatregelen aan, strekkende tot herstel en handhaving van de ambtelijke discipline, spoedig daarna bleek door het optreden van een aantal extremistische leiders en hunne vereenigingen op Java en Sumatra ingrijpen noodig door middel van vergaderbeperking en enkele interneeringen. De beïnvloeding van het opgroeiend geslacht in de jeugdvereenigingen had daarmede de voortdurende aandacht der betrokken instanties.

Overigens spreekt het vanzelf dat de moeilijke omstandigheden waarin de bevolking verkeert eene voortdurende waakzaamheid noodig maken. Eenerzijds is daarvoor onontbeerlijk een nauw contact van het Bestuur met de bevolking. Anderzijds is de Regeering erop bedacht de bestaande bepalingen zoodanig te herzien, dat de bevolking beschermd kan worden tegen personen, wier steriele actie gericht is op het verwekken van wanbegrip, ontevredenheid en wrevel tegen het gezag. Voorstellen tot uitbreiding van de verbodsbepalingen voor landsdienaren inzake deelneming aan extremistische actie over het personeel in dienst van locale ressorten, ontwerpen tot aanvulling van de wetgeving op het recht van vereeniging en vergadering en tot vereenvoudiging van de toepassing van den persbreidel zullen Uw College eerlang bereiken.

Daarnaast steunt de Regeering gaarne elk streven, dat kan leiden tot verbetering in de werking ervan de wettige organen, ingesteld om vruchtbare deelneming van de ingezetenen aan het bestuur over deze gewesten te verzekeren. De instelling van de Kiesrechtcommissie moge daarvan het bewijs zijn.

Ik zou in dit verband niet gaarne willen beweren,

m.d.v., dat de heerschende rust en orde in de eerste plaats het gevolg zijn van Regeeringsmaatregelen. Integendeel, met groote dankbaarheid erken ik, dat onder alle bevolkingsgroepen de offers, welke moesten worden opgelegd, op voorbeeldige wijze zijn aanvaard; dat met kloeken moed door velen aan ernstigen tegenslag het hoofd is geboden en dat met veel berusting dikwijls schrijnend leed is gedragen. Ik denk bij het memoreeren van deze stemming, welke voor de Reg. zulk een groote steun is, ook aan de houding van het vooraanstaande deel der pers, dat bij het voortduren en ernstiger worden van de crisis in toenemende mate zich bewust blijkt van zijn invloed op de gemoedsgesteldheid en dus op de geestelijke draagkracht van de samenleving.

In den aanvang mijner rede wees ik er op hoe Uw geheele zittingsperiode in het duistere teeken heeft gestaan van de groote depressie.

Toch heeft ook in Uw midden geen verslaging of ontmoediging post kunnen vatten. Wijdt dan ook dit jaar nog Uw beste krachten aan de taak, die voor U ligt.

Moge onder Gods zegen Land en Volk daarvan de vruchten plukken. Met dien wensch open ik deze zitting.

Overgenomen uit het *Bat. Nwsblad*.

DE LANDSMIDDELEN.

Het beeld der landsmiddelen over Maart bevestigt den indruk, dat wij op het stabilisatievlak zijn aangeland.

Er is, evenals in Februari, nog een kleine achteruitgang, doch deze wordt volledig gecompenseerd door de zeer welkome stijging die de landsmiddelen in Januari vertoonden, en alles bij elkaar zijn wij over het eerste kwartaal 1934 een half miljoen rijker dan over het eerste kwartaal 1933. Men moet daarbij wel bedenken dat tegenover het vorig jaar zoowel de directe als de indirecte heffingen zijn verhoogd: het feit dat thans 89 miljoen werd ontvangen in 3 maanden tegenover 88.5 m.m. in het vorig jaar, beteekent dus alleen dat het land den potentieelen achteruitgang heeft ondervangen door de burgerij te nopen, nog dieper in de beurs te tasten. Uit een oogpunt van de ontwikkeling der landsmiddelen is dit echter een vraag van de tweede orde; alleen zal de overheid rekening moeten houden met het feit dat een zoo zware druk, als zij thans legt op bedrijven en particulieren, op den duur het karakter aanneemt van roofofbouw.

Men kan tijdelijk, in geval van bittere noodzaak als thans, meer eischen van de maatschappelijke machinerie dan in normale omstandigheden zou kunnen worden toegelaten. Men heeft er zich echter

rekenschap van te geven, dat men dit proces te rechter tijd zal moeten beëindigen anders gebeuren er ongelukken!

De posten die verband houden met den economischen toestand der bevolking toonen in Maart een verdergaanden teruggang, met uitzondering van het zout. Men heeft aan de hier en daar sterk toenemende zoutaanvragen conclusies verbonden in verband met den politieken toestand; deze zijn echter volgens de meest bevoegde bronnen geheel zonder grond.

De bedrijven vertoonen eveneens in deze maand een verderen achteruitgang waarvan die der S. S. wel het meest zorg baart. Het was de moeite waard na te gaan in hoeverre deze stage achteruitgang een gevolg is van de conjunctuur en in hoeverre van de structureele veranderingen in het verkeer.

Gaat men na, dat de uitvoer-hoeveelheid ook voor Java en Madoera vrijwel op peil blijft, dan is de waarschijnlijkheid groot, dat het gebruik van andere verkeersmiddelen dan de trein door producenten die vroeger goede klanten van de S. S. waren, een nog grooter rol speelt, dan men reeds aanstonds zou verwachten.

Het lijkt ons dan ook niet juist in dit verband de conjunctuurgevoeligheid van de verkeersbedrijven op den voorgrond te stellen en dan de conclusie te trekken voor de ontwikkeling van den economischen toestand op Java.

Hoe dit nu intusschen zij: ook deze groep vertoont een achteruitgang; over de belastingen, die van 16.1 m.m. terugliepen tot 15.5 m.m. (ondanks desastreuze verhoogingen) maken wij dadelijk nog een opmerking.

Wij willen allereerst vaststellen, dat het opnieuw de producten zijn, die het beeld van de begrooting veraangenamen, en de toestand wordt meteen duidelijk wanneer wij vaststellen, dat de producten in 3 maanden in 1934 hebben ingebracht 9 m.m. — waarvan de tin bijna 5.8 m.m. — tegen 5.9 m.m. in 1933 (tin 3.2 m.m.).

Dit is het heele geheim van den smid!

Het ware nu ook weer al te pessimistisch, om aan deze omstandigheid de conclusie te verbinden dat er dus voor eenig optimisme heelemaal geen reden is.

In de eerste plaats is juist de groep producten de eenige rechtstreeksche waardemeter in de begrooting voor den economischen toestand, en nu bedenke men daarenboven dat al bracht de tin dan het leeuwendeel van den buit binnen, alle andere posten van deze groep eveneens zijn gestegen. Aan den anderen kant moet men voor oogen houden dat, wanneer de tin inzakt, wij de weerstand tegen de tendens van verdere daling, die thans in de landsmiddelen schuilt, ook meteen kwijt zijn.

Intusschen: deze gang van zaken bij de producten

stemt volkomen overeen met de algemeene tendens die tot uiting komt in de cijfers der handelsbeweging, welke juist gisteren werden gepubliceerd over 4 maanden, en die wederom een hoopgevende stijging zoowel van de uitvoerhoeveelheid als van de waarde te zien geven.

Daarbij doet zich vanzelfsprekend het feit voor, dat de toename geheel voor rekening komt van de buitengewesten (rubber!) en daarbij moet dus tevens, helaas, worden vastgesteld, dat de restrictie ongetwijfeld de toename der exportkwantiteit zal stuiten, hetgeen natuurlijk niet per se behoeft te leiden tot een absolute daling van de uitvoerwaarde.

Overigens brengen ons de cijfers der handelsbeweging meteen op een ander punt. De invoerdaling is even frappant als de uitvoerstijging; deze vindt zijn uitdrukking uiteraard in den voor het budget zoo belangrijken post der invoerrechten. Het hoofd der afdeling financieele statistiek, de heer Rotgans, wijst erop, dat ondanks de op 10 Januari in werking getreden nieuwe tariefwet de opbrengst achterbleef, en wel (over 3 maanden) niet minder dan 1.1 m.m. vergeleken bij 1933. Wanneer men even nagaat dat de invoerhoeveelheid in het eerste kwartaal 1934 precies de helft bedroeg van die in het eerste kwartaal van 1931, en de waarde daar nog beneden bleef (62 m.m. tegen 155 m.m.!) dan behoeft er over dit onderwerp niet veel meer gezegd te worden. De waarde van den invoer blijft op dit oogenblik beneden de helft van de uitvoerwaarde.

De daling van den invoer te dekken mag men niet aanstonds aanmerken als een gevolg van verdergaande verarming, doch daarin spelen de contingentteeringen wel degelijk een groote, zij het niet scherp te bepalen rol.

Vermoedelijk zal als gevolg van de juist in Mei en Juni weder zeer sterk toegenomen Japansche import — die alleen ten doel heeft Indië vol te stoppen voor het geval nog meer contingentteeringsmaatregelen worden getroffen! — het opbrengstcijfer der invoerrechten over die maanden wat gunstiger zijn, maar dat is natuurlijk een tijdelijk verschijnsel en zal zeker niet mogen worden aangemerkt als een bewijs tot herstel.

Intusschen, al balanceeren wij nu aan den rand ... wij hebben een oogenblik verademing. Laat ons daarvan gebruik maken om althans ons goed humeur te herstellen, want in dezen tijd is vertrouwen in de toekomst het halve werk!

R.